

Der är kort nämnt om den till Franklins uppsökande från Nord-amerikanska Fristaterna utgångna s. k. Grinnelexpeditionen, med hvilken en D:r Kane följde, och om dennes sändning på en ny expedition med fartyget Advance. Det synes, som om Amerikanarena, för att dock vara af annan tanke än deras kära stamfäder Engelsmännen, hyllat den åsigt, att Franklin från Baffins viken icke vändt sig åt vester genom Lancaster-sundet, utan seglat rakt fram åt norr genom Smithsundet längsåt Grönlands vestra kust. Början af detta sund vid ungef. 76° latitud finnes utsatt på alla kartor. Denna farled följde D:r Kane. Den leder något längre åt norr in i en vik, Peabody Bay, på kusten, som här är betäckt af oförstörbara Gletscher massor. På denna punkt möttes de resande af ett ogenomträngligt isfält, så att deras sjöfärd i själfva verket blef ganska kort. Men genom expeditioner på isen erforo de, att det sund eller den kanal, som härifrån går åt norr, slutar i ett öppet haf, hvars omgifvande temperatur är vida högre, än den i den sydligare kanalen. Det är isynnerhet detta, den konstaterade tillvaron af ett öppet polarhaf, som utgör det intressanta resultatet af ifrågavarande resa, ehuru, såsom tidskriftens utgifvare, D:r Petermann, i en senare artikel med mycken klarhet sökt bevisa, häraf icke följer, att detta polarhaf aldrig skulle tillfrysa.

10

20

Sjöfarande hafva väl på färder i hafvet mellan Grönland och Spetsbergen hunnit till samma polhöjd, men något så nordligt land har man icke förut funnit.

Detta sund finnes mellan Grönlands kust och en till densamma stötande ö, nära mynningen af Smithsundet.

»Fleisch-Zwiebach». I öfversättningen antages, att dessa skorpor voro af samma slag, som Hr Julin i Åbo lät tillverka för hvalfiskfångarena, skorpor mättade med stark buljong, torkade och pulveriserade.

30

72 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 11, november 1856

Detta kapitel synes i år blifva nog fattigt. Isynnerhet har Finska litteraturen på senare tid haft mindre än vanligt att erbjuda. En öfversättning af Cornelius Nepos jemte Ordbok, och af den verldsberömda Münchhausen, »Parooni Mynkhausin kummalliset matkat ja retket maalla ja merellä», sjetta häftet af skrifter mot bränvinets missbruk, »Wilhelmi Linterin historia», en bearbetning af Lönnrot efter grefve Manteuffel, »Kristillinen ja terweellinen lasten kasvattaminen» och »Muhammedin eläminen ja oppi», är det enda, som kommit till vår kunskap – och det är i sanning närmast intet. I bokannonserna ser man utom dessa någon gammal bekant asketisk skrift nämnd, såsom t. ex. Bunyan's resa, och i öfrigt åtskilligt af en styfverslitteratur, öfver hvilken väl de Finska bladen borde hålla ett vaksamt öga. Suometar synes i detta hänseende varit försumligare, än man af dess stora spridning egde rätt att fordra.

40

50

Af dessa skrifter hafva vi att nämna några ord endast om den gamla bekanta Cornelius Nepos, i den Finska dräkten: *Kornelios Nepos, jalojen sankarien elämäkertoja*, suomentanut K. M. Forsberg. Helsingissä 1856.

För älskare af Finsk litteratur är den känt, huru denna blygsama öfversättning redan ett halft decennium väntat att få skåda dagen. Den var inlemnad till Finska litteratursällskapet, genom hvars försorg den nu äntligen trädte fram i världen, utgörande 19:e Delen af Sällskapets »Toimituksia». Sällskapet har vekligen ingen del i dröjsmålet; och skall detta väl i en framtid blifva antecknad i Finska litteraturens, ja i Finska folkets annaler, att den bok hvaroch en Finsk man, som vill tillhöra de litterärt bildade i landet, i sin ungdom läsit, som ännu alla Finska skolpiltar i de lärda skolorna läsa och måste läsa, att denna bok i Finsk öfversättning haft sina öden, hvilka den icke inom de tvåtusen år, den varit till, förut i någon form upplefvat.

Den stora lycka har dock nu äntligen vederfarits Finska litteraturen, att bland sina få representanter få räkna denna bok. Men ännu kan man fråga, hvad den som sådan har att i världen uträtta. Ingen lärd skola finnes ännu i landet, der den vore begagnelig, d. ä. der undervisningsspråket vore Finskan. I den lärda skolan kan den blott tjena till hjälpredda för Finska barn, som eljest vanligen öfversätta sin latinska auctor till Svenskan, utan att af denna öfversättning förstå ett ord mera, än de förstå af originalet. Men den kan dock härigenom gagna under väntan på den tid, då en Finsk öfversättning för Finlands gosseskara får samma värde som en Svensk. Dessutom bör väl den bok, hvilken så länge tjänat lärda skolans alumner till första grundläggning för vetandet, kunna öfva lika gagn i den icke lärda. d. v. s. i folkskolan.

Vi anse verkligen, att med behörigt urval »Kornelios Nepos» skall för folkskolan blifva en lämplig läsebok till omvexling med de i mera modern stil affattade. Öfverhufvud är det en utmärkande förtjenst hos all fornklassisk litteratur, att den är, hvad man kallar naiv, fri ifrån såväl den moderna sentimentaliteten som den sceptiska reflexion, hvilken tillhör nutidens bildning. En stor del af densamma kan till sitt inflytande på bildningen ställas i bredd med de moderna folkens äldsta traditioner i folksången och sagan, endast att isynnerhet den Grekiska litteraturen i följd af nationens hela bildning har en mera utbildad konstnärlig form. Och genom denna sin art måste den anslå folkmedvetandet i lika grad, som den genom sin konstnärlighet är föremål för de lærdes beundran. Herodoti historier t. ex. och Odysseen skulle säkert kunna fattas och njutas äfven af de icke litterärt bildade, och de äro obestridligt till formen rätt egentligen skrifna för ungdomen, ehuru innehållet stundom har en naivitet, som påkallar urval. Äfven lefnadsteckningarne hos Cornelius Nepos äro så oöfverträffliga just genom sin enkelhet. I den lärda skolan begrafves deras värde under massan af grammatikaliska regler och grammatikalisk öfning. Intrycket af läsningen är derföre hos ungdomen mera obehag än glädje; och få torde de vara, hvilka annorlunda än såsom skollärare omläsit sin Cornelius vid äldre år, eller de, hvilka från skolundervisningen hafva något redigt minne af innehållet. Ifrarena för skolundervisningen i de klassiska språken hafva också i all tid haft svårt att bevisa sitt påstående, att denna undervisning skulle vara för ungdomen bildande genom innehållet och formen i de klassiska författarenas skrifter. De måste vanligen medgifva, att frukten af det på denna läsning använda stora belopp af tid och arbete är blott någon logisk och grammatikalisk reda. En öfversättning kan väl nu icke oförderfvad bevara originalets form. Men vid dess begagnande bortfaller också allt det lingvistiska rådbråkandet, så att intrycket af sjelfva läsningen obehindrat får göra sig gällande; och om eljest den klassiska antikens beundrare hafva något

allvar med sina påståenden om dess humanistiskt bildande förmåga, måste de anse de klassiska författarenas läsning i väl gjorda öfversättningar ega värde äfven för folkundervisningen. Vi dela också denna tanke; och för vår del skulle vi önska, att äfven i den lärda skolan ungdomen måtte vid en läsebok få öfva sig i den grammatikaliska analysen så tillräckligt, att icke ens Cornelius göres till ett »enfant perdu» för de syntaktiska exercitierna.

Ännu kunna vi nämna en liten produkt: *Setä Tuomon Tupa* lyhykäisesti kerrottu ja kauniilla kuvauksilla valaistu. Turussa 1856. Denna på J. W. Lillja's & C:o förlag utgifna barnbok utmärker sig med sina brocherade permar, sina kolorerade plancher, sitt vackra tryck och papper framför all Finsk vara af samma slag och framför den mesta Svenska. Texten är ett in nuce sammandrag af Onkel Toms Stuga med omtänksamt urval af det, som deri kan passa sig till läsning för barn. Språket är godt.

Något rikare visar sig den Finskt-Svenska litteraturen. Hvad af den kommit till vår kunskap, gå vi att för läsaren i korthet anmäla.

Vi vänta för detta blad af insigtsfull man en anmälan af Herr Gabriel Geitlins »Hebraiska Grammatik», ett arbete, hvarom väl icke den större allmänheten lär taga kännedom, men som likväl i den inhemska litteraturen är en alltför sällsynt företeelse, för att här blott flygtigt nämnas. En Latinsk Läsebok af Hr Gylden kunna vi blott omnämna och tillägga, att dess omfång hotar den kära ungdomen med ökad sur möda vid latinläsandet. Senare upplagan af de bekanta i skolorna begagnade »Öfningsexemplen» har redan detta fel, hvartill visserligen Ref. medverkat, att innehålla för många och långa öfningsexempel till Syntaxen, med hvilka lärjungen uttråkas, isynnerhet som redan exemplen till etymologin icke användas för muntlig öfning utan tvärtemot den lilla bokens ändamål såsom hemlexor i explikation och latinskrifning. I flera skolor lär man dock lemnat syntaxisöfningarne helt och hållet. Detta anse vi visst icke för rätt, utan bör i vår tanke lärjungen få genomgå några exemplen på bruket af relativum, konjunktioner m. m. med afseende på den sammansatta satsbildningen, förrän han öfvergår till några egentliga explikatonsöfningar. Men denna öfvergång må dock ske ju förr dess hellre. Begagnas exemplena till grammatiken endast för muntlig öfning, och blott repetitionsvis någon del för skriftliga öfningar, skall denna öfvergång kunna ske ganska snart. Såsom nu vanligen tillgår, håller man på med grammatik i alla detaljer och öfningsexempel, tills latinsläsningen blifvit lärjungens förskräckelse. Hvad Hr Geitlin i sitt företal så sannt säger om läsningen af Hebraiskan: »de första intrycken afgöra ofta rigtningen af en gosses hela lif, och väcker studiet af Gamla Testamentets grundspråk hos honom endast obehag, så bör man ej förundra sig, om han, såsom yngling och man, för detsamma ryser tillbaka» – detta har sin användning på ganska många skolans läroämnen, isynnerhet på studium af de gamla språken. Hebraiskan kommer numera enligt nya Skolordningen att tillhöra en så långt framskriden ynglingaålder, att faran för ett sådant intryck mot detta språks läsande är mindre. Latinläsningen börjar deremot vid en så tidig ålder, att läraren väl må hafva någon omsorg om, att icke onödigtvis öka tungan deraf för barnets ännu icke stärkta krafter. För mycket klemmande är icke värdt med; ty skolan skall vänja vid arbete och möda, och det ligger i sakens natur, att arbetet föga kan försötmas af annat, än medvetandet om väl uppfyllt åliggande och glädjen öfver de besegrade svårigheterna. Men

det borde dock höra till de antiqverande pedagogiska lärorna, att öka de senare utöfver det oundvikliga. En klok lärare, som betraktar läseböcker af här ifrågavarande slag såsom anvisningar för att lätta grammatikens lärande, icke såsom arbeten att för sig inläras, skall derföre förstå att reducera hvarje sådan till sitt rätta mått.

En skrift af annat slag och för en annan publik hafva vi sedan någon tid bevarat bland det nya, ehuru den på titelblad bär årtalet 1855. – Dess titel är: *Paulus, Kristendomens första segrar*, i skildringar ur Apostlagerningarna af D:r Wilh. Naumann. Öfversättning. Åbo 1855.

- 10 Titeln redogör för bokens innehåll. Dess förtjenster och brister har öfversättaren i ett väl skrifvet förord samvetsgrannt uppskattat. Hvad författaren till Skriftens berättelse tillagt, består i allmänna skildringar af geografiska och historiska förhållanden på den tid, hvarom fråga är, och teckningar af de offentliga personligheter som i berättelsen förekomma. Många omständigheter vid kristendomens första utbredande blifva härigenom för läsaren klarare; och kan om Förf:s bemödanden i denna del intet annat än godt sägas. Af det underbara i Pauli lif och verksamhet afprutar dock Förf. intet, och ehuru vändande sig till förnuftet och insigten, har derföre skriften intet gemensamt med den
- 20 verkligen tråkiga rationalism, som tror sig kunna mot tviflet bevara hvarje skriftens ord, genom att skylla undren på den tidens okunnighet i naturvetenskapen, men nu finner allt helt enkelt och naturligt. Mot framställningen kan man deremot med skäl anmärka, att den är ansträngdt högtrafvande och derigenom tröttande. Dock tro vi oss kunna rekommendera boken till läsning – icke för barn, ty dertill lämpar den sig icke – men för ungdom och kanske äfven för fruntimmer i allmänhet, om det icke illa upptages. Den är också tryckt i kalenderformat, försedd med 21 passabelt lyckade placher och har öfverhufvud ett ganska behagligt yttre, så att den med all heder kunde intaga sin
- 30 plats på jul- och toilettborden, om icke det skrala sällskap, den der oftast träffar, vore en för dess allvarliga innehåll opassande omgifning.

Allmänheten har redan någon tid haft i sina händer de tal, som enligt gammal loflig sed vid universitetet höllos den 20 September till firande af den Kejsrerliga kröningsfesten, och äfven tidningarne hafva skyndat att ur dem göra referater. De äro tryckta utan gemensam titel och, vi måste tillägga, i en öfverhufvud föga inbjudande form. Endast löst sammanhäftade med särskilda titelblad och särskild paginering finner läsaren:

- 40 1. *Tal i anledning af Deras Kejsrerliga Majestäters – – högtidliga kröning*, hållet af Frans Ludvig Schauman.
 2. *Oratio, qvam, accepto nuper ab Augustissimis Principibus – – diademate Imperatorio – dixit D:r Edvardus J. Guilielmus a Brunér.*
 3. *Riemusanat, jotka Heidän Keisarillisten Majesteettiensa – – korkean kruunauksen ylistykseksi – lausui Carl Gust. Borg.*

Vi nödgas till vidare afhålla oss från hvarje omdöme öfver dessa tal och deras litterära värde.

- 50 SMÄRRE DIKTER AF GABRIEL LAGUS. H:FORS 1856.

Denna diktsamling torde redan vara för en stor del af den läsande allmänheten känd. Den innehåller utom en tillegnan »till Betty» tvenne större dikter, »Ahmed och Leona, dramatisk saga», och »Edmund och Rosa, lyrisk dikt i romancer», samt några »Smärre lyriska dikter».

Om en uppträdande poet säger man gerna det bästa; och hvar och en håller äfven derföre gerna tillbaka med sina omdömen, att ingen kan så noga veta, hvartill en konstnär i framtiden kan bringa det. Men man förutsätter då också, att denne anser sina första skapelser som första försök och finner sig belåten med att se dem mötas med välvillig uppmärksamhet.

Ref. bekänner gerna, att han finner sig för gammal, för att lätt anslås af den glada konstens lek. Men han betviflar icke, att för yngre sinnen Hr L:s dikter skola ega mycket anslående. De genomandas af en ungdomlig håg och vittna otvifvelaktigt om en sällsynt poetisk kallelse, som uppenbarar sig i intentionen, i en liflig fantasi, i spridda bildrika och målande skildringar, och nästan öfverallt i en stor makt öfver formen och lätthet i språkets behandling. Endast känslan och passionen visar sig i dem mera matt. Hvad som skadar de båda större dikterna är planen bristfällighet. Då den Spanska Leona öppnar fängelset för sin mauriska prins Ahmed, för att låta honom följande dag härjande öfverfalla hennes folk, vill ingen mera tro på den fosterlandskärlek, hvarom hon så mycket talar. Det hade väl kunnat säga sig, att hon låtit sin egen kärlek förleda sig till detta steg, i hopp om ädelmod från Ahmed's sida, och att hon, om han icke velat eller kunnat afvända kriget, sökt döden, för att försona sitt fel, om äfven med bialsigt att sålunda fly sin kärleks qual. Men då hon med fullt medvetande om, hvad som hända skall, handlar såsom hon gör, nära nog utan inre strid och helt och hållet utan ånger, så är hon blott ett spel för sina fantasiers lek, såsom styckets plan för författarens. Förf:s uppfattning är dock för ungdomssinnet så karakteriserande, att man nästan glädes öfver, att den är, sådan den är. Ty det hör ungdomen till, att anse känslan för ett fullt berättigadt motiv till allt, och der en känsla finnes, saknas för ungdomen icke verklighet. — Planen för den lyriska dikten är lemnad mest åt tillfälligheten, och kan åt den obehindradt öfverlämnas. Vi betvifla också icke, att ungt kärt folk skola finna det helt naturligt, att ett par unga älskande, istället att i all ro sitta hemma och giftas, skola springa till Palestina, för att dö med hvarandra — ehuru detta för gammalt prosaiskt folk förefaller galet. Men både gammal och ung måste finna det förståndigt och poetiskt uppochnedvändt, att älskarens fader riskerar en sådan utgång endast för nöjet att bereda de unga en surpris med brölloppet. Äfven härom kan dock sägas detsamma, som om planen till den föregående dikten, att en ung poet icke kan taga det så noga med motivena. Säkert är dock, att båda dikterna, det sorgliga slutet oaktadt, härigenom förlorat i tragiskt motiv och tragisk effekt.

Isynnerhet bland romanserna träffar läsaren många vackra partier. I den Spanska dikten skulle man nästan vänta mera Spansk glöd i känslorna och sydländskt lif i skildringarne.

Bland de smärre lyriska dikterna finnes utan tvifvel häftets bästa del. »Kämpen och hans brud», »Fader vår», »Annas sång» och »Dalas harpa» äro alla sköna stycken, alla bärande vittne om den gäfvä, som rätt egentligen utgör äfven skaldens stämpel, originaliteten. De vittna tillika om ett mått af reflexion och konstnärlig besinning, som i förening med den otadliga formskönheten gör dem i sitt slag helgjutna. Vi tillönska den unga diktaren och den inhemska litteraturen mycket af detta vackra slag.

Vi hade just nedskrifvit den klagan öfver den inhemska årlitteraturens fattigdom, med hvilken närvarande artikel börjar, då oss räcktes ett

pakett från Åbo med hela två häften splitter nya dikter – och det må man väl kalla rikedom. Dessa häften äro:

1. DIKTER AF KARL ROBERT MALMSTRÖM. ÅBO 1856.

2. TONER FRÅN LYRAN AF D. J. I. ÅBO 1856.

10 N:o 1 är en uppenbarelse, som sannerligen slog oss med förvåning. Der finnes ett och annat underlägset stycke; men der finnas äfven de, hvilka i hvarje vanlig diktsamling skulle försvara sin plats, och slutligen äfven sådane, som i diktsamlingar sällan anträffas, högt stämde, allvarliga tankar, ur hjertats djup gående känslor, uttalade med denna skaldens frimodighet, som vet sig ur sitt eget inre sjunga, hvad i hvarje människas bröst rör sig, iklädda en dräkt, som icke låter läsaren glömma att de äro fantasins barn, och rörande sig i en form så ledig och afrundad, att den föga lemna rum för någon enda anmärkning – med ett ord sådane, att de billigtvis måste väcka glad förvåning. Vi meddela genast ett par prof, hvilka bättre än långa tal kunna gifva läsaren föreställning om, hvad i dessa sånger förvånat oss:

20

Fridens engel.

Kom fridens milda engel,
Vänd hit igen din stig,
Hur mången sol har slocknat
Se'n sist du sökte mig;
Hur månget hopp har sjunkit
I lifvets vilda våg,
Hur mången fröjd förfrusit
30 Se'n jag ditt anlet såg!

30

Så biltog har jag irrat
I verldens storm och brus.
O du min morgons blånad,
Kom bli min aftons ljus;
Ja kom till mig som fordom,
Då barn ännu jag var,
O kom och helsa vännen
Från fjerran flydda dar.

40

Det klarnar, och det ljusnar,
Det känns så godt, så gladt;
Der skimrar skön en strimma
Ur molnens mörka natt.
Hon sänker sig till jorden,
Hon tager form och hamn,
Hon nalkas, ack, hon småler
Och bredes ut sin famn.

50

Hvem är du sköna stjärna,
Du klara aftontår?
Hvem är du hvita blomma
Från himlens väna vår,
Hvem är du? Ack jag känner
De hulda dragen nu.

Tack, milda fridens engel,
Jag ser, att det är du.

Fast långa år oss åtskilt,
Så minns jag väl ändå
De vida, hvita vingar,
De blida blickar blå,
Den helga gröna palmen,
Som du i handen bär.
Och ljusa liljekronan
Kring pannans himmel der. 10

Tack att du kom, du goda,
Du herrans engel huld,
Jag trodde re'n mig bortglömd
För mina synders skuld;
Jag trodde mig förskjuten
Af dig i mörkrets garn,
Men nu så kom du åter
Du ljusets ljufva barn. 20

Minns du de fordna tider,
De barndomsdagar än;
Då blefvo vi bekanta,
Du var min bästa vän.
Vi liknade hvarandra
I själens sköna glans;
Jag bar som du kring pannan
En snöhvít liljekrans. 30

Vi lekte och vi logo
På lifvets sköna strand,
Vi bygde hus och gårdar
Uti den mjuka sand;
Vi sjöngo vågens visor,
Vi både blommors bön,
O minns du milda engel,
Hur verlden då var skön?

Och när sig jorden klädde
I qvällens svala skrud,
Och vinden sjöng i suckar
Sin aftonpsalm till Gud;
Då fick jag dina vingar
Och flög till himlen klar.
O huru ljus och ljuflig
Deruppe verlden var! 40

Det är nu länge sedan,
En dag vi skildes åt. 50
Jag gick från bön och blommor
På verldens mörka stråt.
Jag gick så stolt och plöjde
De villors vilda haf;
Der vissnade i stormen

Den hvita krans du gaf.

Kom sätt dig här, kom närmare
Jag beder sig så varmt,
Lägg handen här på hjertat,
Och känn hur det är armt.
O det har mycket brunnit
I verldens storm och strid;
Nu sänk den gröna palmen
Derpå, så blir der frid.

10

Sitt här invid min sida,
O kom ännu och gjut
De svala vingars svalka
I orons eldar ut.
Håll handen så på hjertat,
Och gif din krans mig än.
Tack fridens milda engel,
Nu är jag barn igen.

20

Detta är i sanning sjunget ur en människosjäl. Der är en klarhet i tanke, i bild, i form, som är öfver allt beröm. Och vidare:

Kärlekens bön.

Hon gick till stranden
I aftonstunden,
Att bedja Gud
I den vackra vår;
Och liksom perlor
Af blommors tårar
En väg der glänste
I hennes spår.

30

Och klar och stilla,
Från molnets guldkant,
I lundens skymning
Såg månen ner.
Han var så herrlig,
Han log så himmelskt,
Som bönen tår
I ett öga ler.

40

Och liten fogel,
Han sjöng så varma,
Små silfvertoner
I grönklädd skog.
Hon hörde intet,
Hon var så lycklig,
Hon kände bara,
Hur hjertat slog.

50

Hon såg på hafvet;
Som hennes tankar
Dess vågor hvälfde,

Hon tyckte så;
Och upp i ögat
En tår sig höjde,
Men glädjen log
Genom den ändå.

Hon såg på himlen,
Hon ville säga,
Hur hon var sorgsen,
Hur hon var glad;
Och skälmskt de liljor
I lunden logo,
De ville veta,
Hvad nu hon bad.

10

Hon bad, – men bönen
Var den af ord väl?
O nej, så ber ej
Den unga brud;
Den var som vågens,
Den var som vindens,
En enda darrande
Suck till Gud.

20

En så fin och så skär sång sjunges väl sällan. Vi medgifva, att de här valda styckena äro bland häftets skönaste, men der finnas dock flera med dem jemförliga. Och de antyda blott, hvad som synes vara sångarens egentliga stämning, den religiösa hängifvenheten. Att denna helst skådar Gud i naturen, hör det poetiska sinnet till. Stjernhimmeln är rätt hemmet för vår sångares fantasi – och i de flesta af hans sånger är någon stjerna med åtminstone som bild. Han söker deruppe öfver stjernorna något, som förut tillhörde jorden, ty:

30

— — —
Vindarna susa,
Stjernorna dallra,
Blommorna stilla
Buga i sorg på
Celias graf.
Här under hvita
Rosornas sorgkrans
Hvilar min kärlek
Vissnad i döden,
Här under minnets
Grönklädda grafkors
Slumrar min stjerna
Slocknad i natten;
Här är mitt hjertas
Klaraste perla,
Här mina drömmars
Ljuvaste himmel,
Här är mitt allt,
O, allt – blott ett stolt.

40

50

Och åter i en annan sång heter det:

10

 Ilande moln, J
 Skyhafvets vackra,
 Vaggande svanor!
 Lyften, o lyften
 Vingarnes skimmer,
 Att jag må se, om
 Aldrig deruppe
 Tindrar i qvällen
 Celas varma,
 Ålskliga blick.

Men hans religiositet utbildar sig äfven till speciellt kristna betraktelser i »Psalm» och »Tankar på Långfredagen».
 20 Öfverhufvud finnes hos Hr Malmström allvar i känsla och sång. Någon liten här och der framträdande sjuklig stämning skall väl tiden hela. Han har, så vidt vi kunna döma, begått blott ett väsentligt fel, det att i samligen hafva upptagit jemförelsevis betydelselösa stycken. Ännu kunde vi tillägga, att den synbara lätthet, hvarmed han skrifver vers, ofta kommer honom att glömma tanken på nödig koncentration. Det är en gammal sak, att det gör poeten mindre möda att skrifva, än att stryka ut. Någon gång äro äfven bilderna falska – t. ex. ofvan »hjertats perla», och epiteterna mindre väl valda eller alltför hopade. Ref. tror sig genom dessa små anmärkningar bevisa sin aktning för Hr M:s
 30 utmärkta talang och sin tacksamhet för den ovana njutning, Hr M:s dikter skänkt honom.

N:o 2. Tonerna från Lyran önskade vi äfven gerna yttra gladt om – men vi kunna sannerligen icke säga något annat, än att läsaren väl i samlingen torde finna på stycken, lika goda som i sedvanliga juldikthäften. Något utmärkande i godo eller ondo hafva vi icke der lyckats påträffa. Det är en brist i vår jullitteratur, att kalendrarne gått in. I dem kunde mycket följa med och taga sig väl nog ut, som sammanställt i ett dikthäfte förlorar sig.

40 Vi tillägga, att så väl dessa båda dikthäften som ofvan omnämnda »Kristendomens första segrar» utgått från Hrr Lillja's & C:o förlagshandel, från hvilken äfven Veckoskriften *Aura* raskt fortfar att utgifvas. Romanen »Eugenie Grandet» och två noveller »Angelika» af Anna Marie och »Den Hemlighetsfulle Väktaren», den förra öfversatt från Franskan, den senare från Engelskan, hafva ytterligare i denna samling sett dagen, och der fortgår som bäst »Mordkammaren» efter Engelskan, en titel, som väl stöter något på de stora rofvaranförarena, men efter hvad det synes blott har en farlig början. Nämda förlagshandel är numera den enda i landet, som vågar sig på annat, än
 50 psalmböcker, postillor och styfverslitteratur. Unga författare må derföre alltid i första rummet vända sig till Åbo.

I. K. FINSKA HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPETS HANDLINGAR. 4:E TOM. 1:A H. 1856.

WIBORGSS LÄNS LANDTBROKSSÄLLSKAPETS HANDLINGAR 1856.

Samtidigt hafva dessa båda skrifter blifvit bland allmänheten utdelade.

Förnämsta delen i Hushållningssällskapets handlingar utgör en »Berättelse om Finska Hushållningssällskapets verksamhet» under de tre årtionden, sällskapet åtnjutit Kejsar Nicolai's beskydd. Vidare förekommer: »Om Smörberedningen i Schleswig och Holstein» af D:r Ch. Em. Hagdahl. Huruvida artikeln är original eller öfversättning upplyses ej, och vi måste bekänna, att Förf:s namn är oss obekant. Slutligen »Om fruktträdgårdars anläggande» af C. R. Sahlberg – och om Sällskapets kommissioner. Det hela, äfven berättelsen, utfaller något fattigt. Anvisningen till smörberedning torde likväl få anses för synnerligen behöflig och gänelig. 10

Wiborgska Landtbrukssällskapets handlingar hafva något af den friskhet, som tillkommer ungdomen. Hushållningssällskapet ger sina kring hela landet spridda ledamöter och allmänheten nära nog inga underrättelser om sina möten, förhandlingar och beslut – fastän intet skäl synes förefinnas att icke i handlingarne införa åtminstone den sedvanliga årsberättelsen. Landtbrukssällskapet talar deremot hufvudsakligen om sina och sina Hushållsgillens sammankomster och öfverläggningar – och man måste medgifva, att isynnerhet Hushållsgillenas relationer äro af största intresse. Allmänheten har haft tillfälle, att i tidningen Wiborg lära känna en del af dessa berättelser t. ex. det 16:e Gillets, som verkligen är ett mästarstycke af god omdömesförmåga och god framställning. Man saknar i handlingarne en sådan berättelses införande i dess helhet. Likväl måste Sällskapet naturligtvis bereda sig på, att Gillenas berättelser framdeles icke kunna blifva lika sakrika som denna första gång, utan att upprepa sig sjelfva. Nära fyratie frågor på en gång ställda till gillena äro påtagligen för mycket; och Sällskapet torde för framtiden få öfva någon skarpsinnighet, för att hitta på nya frågor. 20 30

En bland frågorna, som synnerligen intresserar oss, var följande: »Är läskunnigheten inom allmogen i allmänhet så utbildad, att det skulle gagna den att ega tjenlig läsning uti nyttiga och bildande ämnen»? Frågan får ett dubbelt intresse genom 16:e Gillets lika utmärkt qvicka, som slående svar till densamma. Svaret lyder: Förrän vi kunna besvara Sällskapets förelagda fråga, bedja vi att få vända om densamma, frågande: har man genom nyttiga och bildande böckers spridning sökt föra allmogen till läskunnighet? Ur denna synpunkt besvaras frågan jakande för Parikkala socken, till hvilken några studenter för 10 år tillbaka skänkte ett antal böcker till ett sockenbibliotek hvilket sedermera blifvit genom gåfvor ökad, och till hvars förkofran allmogen nu sjelf bidrager med 10 à 20 Rubel årligen, eller 10 kopek af hvarje nattvardsbarn. Läskunnigheten har härunder med läslusten stigit, så att numera biblioteket flitigt begagnas och tidningar årligen requireras till 30 exemplar. 40

Vi finna bland ledamöterna i sistsagde gilles förvaltningsnämnd upptagen Vicelandtmätaren Pehr Hannikain, f. d. utgifvaren af tidningen Kanava och en bland landets lyckligare skriftställare på Finska språket, men hvars litterära verksamhet sedan Kanava's bedröfliga ändalykt beklagligtvis synes hafva afstadnat. 50

Wiborgs Landtbrukssällskaps handlingar skola icke finnas tillgängliga i bokhandeln härstädes – ett förhållande, som man bör hoppas att

se rättadt, då det väl är att förmoda att, de skilda Hushållnings- och Landtbrukssällskapernas medlemmar med stigande intresse skola följa hvarandras öfverläggningar och tillgöranden. För det nyss konstituerade Landtbrukssällskapets för Nylands och Tavastehus län ledamöter bör det anmälda häftet af Wiborgska Sällskapets handlingar vara en lärorik uppmuntran till bildande af hushållsgillen, emedan det vittnar om både det stora gagnet af sådane gillen och det icke ringa fält, de kunna öppna för medlemmarnes verksamhet och inflytande på Sällskapets beslut och tillgöranden.

10

J. V. S.

73 SVENSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 11, november 1856

SVERIGES HISTORIA UNDER KONUNGARNE AF PFALZISKA HUSET – AF FREDRIK FERD. CARLSON. FÖRSTA DELEN. CARL X GUSTAF. STOCKHOLM 1855.

- 20 Hvar och en, som läsit Geijers Svenska Folkets Historia, har utan tvifvel rönt en, att vi så må säga, smärtsam känsla vid dess afbrytande med Kristina's regering. Sveriges historia från Gustaf I till och med Carl XII är en enda sammanhängande, storartad tragedi, i början af hvars fjerde akt man befinner sig under Kristinas tid; och ehuru skakande femte akten med dess slutscen är, ville man dock gerna se den passera tiljorna under en sådan ledning som Geijers.

- Visserligen kunna vi Finnar derom säga: *Qvorum pars parva fuimus*. Äfven här i historien om Carl X:s bedrifter är det visst med ett eget intryck man läser, att då kungen efter tåget öfver Lilla Belt och intagandet af Fyen, bäddad på halmen i en bondsläda, mötte Engelska ambassadören i Köpenhamn, som kom för att medla fred, han eskorterades af 200 Finska ryttare, tiondedelen af hans här på stället, och att, då hans gunstling Dahlberg till öfverbefälhafvaren Wrangel förde första befallningen, som antydde krigets förnyande med Danmark, att nemligen qvarstadna på Seland, om der ännu funnos troppar nog, man återfinner dessa tvåhundra Finska ryttare, de enda, som voro kvar, sedan hela den öfriga styrkan redan var återförd till Fyen och Jutland – de första och de sista. Men detta är dock en ringa ting. Det stora hela i denna underbara historia är det, som väcker intresset och måste väcka det äfven hos de för dess vexlingar mest fremmande nationer och individer.

- 40 Professor Carlson är Geijers efterträdare vid universitetet¹. Såsom Geijer genom uppdrag att skriva Sveriges historia för Heerens och Ukert's stora verk, »Die Geschichte der Europäischen Staaten» föranleddes att utgifva sitt arbete, så säger Hr Carlson sig äfven vara uppmädat att fortsätta detta, och han börjar derföre, der Geijer slutat.

- Denna ställning har sin svårighet. Det är svårt att fortsätta Geijer, ty det föranleder naturligtvis till en jemförelse, den ingen så snart torde kunna bestå. Det kan vara orättvist, att mäta Hr C:s arbete efter denna måttstock. Men hvar och en måste dock ovilkorligen göra det; och genom att uppträda som fortsättare, har Hr C. i sjelfva verket påkallat

50

¹ Kanske är häri något misstag, så att prof. Winqvist innehar Geijers profession, och prof. Carlson den s. k. Skytteanska professionen i politik och historie. Hr Carlson inträdde dock i befattningen i följd af ledigheten genom Geijers afgång.